

3579

۵۹۵

۱

۱۶۸

لوسکان دمار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

چکیده مقالات و آثار همایش
نظریه علم اسلامی
و کابست آن
در نظام آموزش و پرورش

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

شورای علمی همایش

- ❖ حجت الاسلام والمسلمین دکتر حمید پارسانیا (دانشگاه باقر العلوم علیه السلام، قم)؛
- ❖ حجت الاسلام والمسلمین دکتر نجف لکزایی (پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی دفتر تبلیغات، قم)؛
- ❖ دکتر ابراهیم علوی (پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی دفتر تبلیغات، قم)؛
- ❖ حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی مبینی (پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی دفتر تبلیغات، قم)؛
- ❖ دکتر محمد فتحعلی خانی (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم)؛
- ❖ حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمدحسین شریفی (مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، قم)؛
- ❖ حجت الاسلام والمسلمین دکتر علی لطیفی (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم)؛
- ❖ دکتر حیدر تورانی (سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، قم)؛
- ❖ جناب آقای سیدنصرت الله فاضلی (سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، قم)؛

سخنی با خواننده ۱۳

فصل اول: چکیده مقالات

نسبت اسلام و علوم ۱۹

نقش دین در علم ۲۰

راهکارهای تدوین برنامه درسی و محتوای آموزشی در چارچوب نظام تربیتی اسلام ۲۱

بازسازی مفهوم اسلامی شدن متون درسی ۲۳

«هستی‌شناسی علم» به مثابه بنیادی برای نظریه اسلامی تعلیم و تربیت ۲۴

«فلسفه علم دینی» آری یا نه؟ ۲۶

بررسی مدل تأسیسی درباره علم دینی ۲۷

اصحاب حدیث و نقش آنها در تأسیس علم دینی و مخالفت با علوم بشری ۲۸

پایه‌ریزی نظریه جامعه متعالی فارابی در تشکیل مدرسه اسلامی ۳۰

جایگاه عالم فراماده و عوامل فرامادی در نظریه علم دینی آیت‌الله جوادی آملی ۳۲

چالش برنامه‌ریزی درسی بر اساس اسلامی‌سازی علوم و نظریه علم دینی ۳۴

تعیین مراد از علم دینی با تأکید و بررسی دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی ۳۶

- ۳۸..... فناوری دینی به جای علم دینی
- ۳۹..... محور مبتنی بر مبانی و رویکرد برنامه درسی ملی
- ..... تمرکززدایی از برنامه درسی در ایران با تکیه بر مؤلفه‌های ارزش‌باوری و قوانین سند برنامه درسی ملی
- ۴۰.....
- ۴۲..... صورت‌بندی سازوکار حداقلی نظریه آیت‌الله جوادی آملی برای تقسیم‌بندی علوم
- ۴۴..... اقتباس‌های علوم اجتماعی از فلسفه‌های غیراسلامی
- ۴۵..... علل ضروری‌ساز تجدید نظر در کتاب‌های درسی با نگاه به آسیب‌های موجود در این کتاب‌ها
- ۴۷..... معناداری روایاتی گزاره‌های دینی در آثار صدرالمتهلین شیرازی
- ۴۹..... سنت، مدرنیته و علم دینی با محوریت آرای دکتر نصر
- ۵۱..... زمینه‌های سوءبرداشت در نظریه علم دینی آیت‌الله جوادی آملی
- ۵۲..... بررسی انتقادی فزاینده اسلامی‌سازی علوم در نظریه علم دینی آیت‌الله جوادی
- ۵۴..... نقش گزاره‌های توصیفی و مبانی مکش دین اسلام در امکان‌پذیری علم اقتصاد اسلامی
- ۵۶..... تبیین علم دینی با تأکید بر آرای آیت‌الله جوادی آملی
- ۵۷..... بررسی چالش‌های برنامه درسی رشته مطالعات زنان (با تأکید بر نظریه علم دینی)
- ..... ارتباط عقلانی با اخلاق و حیانی؛ الگوی ارتباطی معلم با دانش‌آموزان از منظر آیت‌الله جوادی آملی
- ۵۹.....
- ۶۰..... مقایسه دو دیدگاه اجمالیون و آیت‌الله جوادی آملی درباره رابطه علم و دین
- ۶۲..... نقد مبانی انسان‌شناختی نظریه تربیتی دیویی بر اساس مبانی انسان‌شناختی حکمت متعالیه
- ۶۴..... نقش ارزش‌ها در علم اسلامی از منظر آیت‌الله جوادی آملی
- ۶۶..... تأملی در خاستگاه و سپهر ایدئولوژیک علم دینی
- ۶۹..... از نقش اعتبار در کنش تا فلسفه آموزش عالی
- ۷۱..... آثار طرح یا نظریه علم دینی استاد جوادی آملی، یک طرح راهگشا، اما زمان‌بر
- ..... نقد و ارزیابی میزان توجه به شاخص‌های اخلاق، معنویت و علم در کتاب فارسی پایه دوم ابتدایی
- ۷۳.....

- بررسی تطبیقی دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی و فرهنگستان علوم اسلامی در مسئله علم دینی... ۷۵
- مبانی علم دینی از نگاه علامه جوادی آملی؛ چالش‌ها و پاسخ‌ها... ۷۷
- تبیین نظریه علم دینی علامه جوادی آملی و اثبات آن با تکیه بر اصول اولی اندیشه... ۷۸
- اثبات نظریه علم دینی علامه جوادی با تکیه بر مبانی دین‌شناختی... ۷۹
- باخوانی وضعیت موجود در مبحث ترمودینامیک با تأکید بر اصول آن در مهندسی شیمی و
موارد به‌بالش برانگیز آن با علم اسلامی از منظر علامه جوادی آملی... ۸۰
- دلالت‌های بینشی و نگرشی مؤثر در تربیت اسلامی با توجه به نظریه علم دینی علامه
جوادی آملی... ۸۳
- تحلیل و تبیین دلایل نیاز به علم دینی در برنامه‌های درسی... ۸۵
- تعریف و تبیین علم اسلامی با تأکید بر نظریه علم دینی آیت‌الله جوادی آملی... ۸۷
- بررسی و نقد علم اسلامی از منظر آیت‌الله جوادی آملی... ۸۸
- تحلیل مبادی و لوازم نظریات علم دینی (دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی)... ۹۰
- ابعاد تربیتی و تمدنی علم اسلامی با تأکید بر علوم انسانی... ۹۱
- الگوی مدرسه ابتدایی اسلامی بر اساس نظریه علم دینی آیت‌الله جوادی آملی... ۹۳
- نقد طبیعت‌گرایی روش‌شناختی؛ رفع موانع اساسی اسلامی سازی علوم توسط آیت‌الله جوادی... ۹۵
- بررسی تطبیقی نظریه علم دینی در اندیشه استاد مطهری و آیت‌الله جوادی آملی... ۹۷
- بازشنایی عوامل یادگیری بر اساس مبنای تجربی و اتحادی علم در حکمت صدرایی... ۹۹
- بررسی سطوح انگیزش در یادگیری بر اساس تحلیل وجودی صدرالمأهین از شوق... ۱۰۱
- طراحی الگوی تدریس رهایی‌بخش بر اساس حکمت صدرایی... ۱۰۳
- رهیافت‌ها و پیشنهادهایی برای تولید علم تجربی دینی بر مبنای نظریه آیت‌الله جوادی آملی... ۱۰۵
- اصول روش‌شناختی تولید علم دینی از منظر آیت‌الله جوادی آملی... ۱۰۷
- سنجش کارآمدی علم دینی در ساحت علوم تجربی (با مقایسه تطبیقی نظریه آیت‌الله جوادی
آملی و دکتر گلشنی)... ۱۰۹
- هندسه علم دینی در اندیشه دکتر مهدی گلشنی... ۱۱۱

ساحت‌های تأثیرپذیری علوم تجربی از مبادی و مبانی متافیزیکی از منظر دکتر مهدی

گلشنی..... ۱۱۳

مبانی نظری دکتر مهدی گلشنی در تولید نظریه علم دینی..... ۱۱۵

تحلیل اسناد بالادستی آموزش و پرورش ایران از نظر میزان توجه به روش‌های تربیت

اسلامی..... ۱۱۷

کاربست روش آنتروپی شانون در تحلیل محتوای کتب درسی پایه دوم ابتدایی بر اساس

آموزه‌های تربیتی- قرآنی..... ۱۱۹

مقایسه نظریه آیت‌الله جوادی آملی درباره علم اسلامی و نظریه اسلامی‌سازی معرفت..... ۱۲۱

جایگاه آموزش قرآن در آموزه‌های دینی از دیدگاه آیت‌الله جوادی..... ۱۲۳

علم در اینده عالم: بر توضیح نظریه علم دینی آیت‌الله جوادی آملی..... ۱۲۴

تحلیل دیدگاه استاد جوادی آملی درباره علم دینی..... ۱۲۶

ولایت علم..... ۱۲۸

عقل به مثابه قوه شناخت در ایده‌السم استقلال کانت و حکمت متعالیه با تأکید بر

اندیشه‌های استاد جوادی آملی..... ۱۳۰

فصل دوم: چکیده نشست‌ها

بررسی دیدگاه آیت‌الله جوادی درباره ماهیت علم دینی (مناظره اول)..... ۱۳۳

نقد اول: تناقض درونی..... ۱۳۳

نقد دوم: ناکارآمدی نظریه..... ۱۳۴

نقد سوم: نقض غرض..... ۱۳۴

دفاع دکتر پارسانیا از نظریه آیت‌الله جوادی آملی..... ۱۳۴

علم نوری الهی در فطرت انسان..... ۱۳۵

ارائه الگوی کاربردی اسلامی‌سازی متون درسی..... ۱۳۷

معلم ربانی.....	۱۳۸
چیستی رویکرد تربیتی.....	۱۳۸
صلاحیت‌ها و مهارت‌های اساسی معلمان.....	۱۴۰
بررسی دیدگاه آیت‌الله جوادی درباره ماهیت علم دینی (مناظره دوم).....	۱۴۱
اشکالات نظریه علم دینی در بیان دکتر سبحانی.....	۱۴۱
کریس ترویجی نقد مفهوم شناختی «علم اسلامی» در نظریه آیت‌الله العظمی جوادی آملی.....	۱۴۴

فصل سوم: چکیده کتاب‌ها

معنا و معیار علم دینی در گستر علوم تجربی.....	۱۴۹
گفتگوی علم و دین.....	۱۵۱
بیست گفتار.....	۱۵۴
اسلامی‌سازی دانش.....	۱۵۶
نظریه علم دینی در متن آثار آیت‌الله العظمی جوادی آملی (مستندات و پرونده علمی).....	۱۵۹
پرونده مجموعه مقالات منتشر شده پیرامون نظریه علم دینی آیت‌الله جوادی آملی.....	۱۶۱
رویکرد فرهنگی - تربیتی (اسلامی) در یادگیری.....	۱۶۳
الگوی ارتباطی معلم و دانش‌آموز در اندیشه آیت‌الله جوادی آملی.....	۱۶۶

سخنی با خواننده

۱. علم دینی و اسلامی سازی علوم یکی از مباحث چالش برانگیز و مهم چند دهه اخیر می باشد. به جهت بهره گیری از ظرفیت عظیم دین در قلمرو دانش و رفع نواقص و محدودیت ها و آثار زیانبار علم مدرن مطرح و عرضه شده است. سابقه این بحث به قرن نوزده می رسد که به دنبال آشنایی مسلمانان با علوم مدرن و آشکار شدن پیامدهای مشغولیت علوم جدید - در کنار فواید فراوان آنها - در جهان غرب و دنیای اسلام مطرح و تبیین شد؛ اما در سال های اخیر به دلیل ماهیت دینی انقلاب اسلامی و توسعه علوم اسلامی بیشترین بحث های نظری را به خود اختصاص داده است.

۲. ایده دانشگاه اسلامی، تحول در علوم به ویژه علوم انسانی و اسلامی سازی آن و ارائه الگوی پیشرفت و توسعه مبتنی بر علوم دین و اندیشه اسلامی، همواره از مطالبات نظام و رهبری عالی آن بوده است. از این رو بررسی نظریه «علم اسلامی و کاربری های آن» علاوه بر جایگاه علمی، پاسخی به این مطالبه و دغدغه نظام اسلامی است.

۳. نظریه علم دینی موافقان و مخالفان بسیاری دارد. برگزاری همایش «علم اسلامی» فراهم نمودن بستری برای تعامل و تعاطی افکار می باشد.

پژوهشکده فلسفه و کلام اسلامی بر اساس یکی از سیاست‌های بنیادین خود، محور تأملات و تعاملات نظری و مشوق تعاطی افکار و اندیشه‌هاست. در این میان همواره از کنارهم نهادن موافقان و مخالفان و تضارب آرا استقبال نموده و همواره از نظریه‌پردازی و نواندیشی دینی استقبال می‌نماید.

۴. بر اساس منویات و تأکیدات مقام معظم رهبری مبنی بر اهمیت مبانی نظری نظام آموزش و پرورش و توصیه ایشان به مسئولان مربوطه درباره لزوم اخذ مبانی فکری و اعتقادی از حوزه‌های علمی، «همایش نظریه علم اسلامی و کاربری آن در آموزش و پرورش» تلاشی برای هموارسازی این مسیر و ایجاد بستری برای نظریه‌پردازی و طرح الگوی مطلوب برای علم دینی و کاربردی نمودن آن می‌باشد که با همکاری وزارت آموزش و پرورش برگزار می‌شود.

۵- تا کنون بیش از دوازده مقاله در باب علم دینی از طرف موافقان ارائه شده است. همایش ضمن توجه به نظریات متعدد به دلایل ذیل دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی را به صورت ویژه مورد بررسی و پژوهش قرار داد:

الف) این دیدگاه در میان متولیان آموزش کشور مورد اقبال و توجه بیشتری بوده؛ از این رو در راستای همکاری فی‌مابین در اولویت تحقیق و تبیین و بررسی قرار گرفت. ب) نظریه آیت‌الله جوادی آملی دیدگاهی پرمایه و پرحاشیه بوده است. این نظریه در سال‌های اخیر مورد توجه بسیاری از اندیشمندان واقع شده و موافقان و مخالفان بسیاری را پیدا کرده است؛ به علاوه سؤالات و ابهامات بسیاری پیرامون آن وجود دارد که روشن شدن آنها به تعمیق مبحث علم دینی و توسعه آن مدد می‌رساند؛ در ضمن پرداختن به نظریه علمی

دینی حضرت آیت الله جوادی آملی قدرشناسی از این عالم فرزانه و اندیشمند معاصر می باشد.

۶. پژوهشکده بر اساس تکلیف علمی و تعهد آزاداندیشی از همه دیدگاه ها و انعکاس آنها استقبال نموده و معیار پذیرش مقالات و آثار، رعایت اصول و قواعد علمی و کسب امتیاز لازم بوده است.

۷. حاصل بیش از یک سال تلاش همکاران و استادان معزز ارائه بیش از ده مجلد کتاب و انتخاب چهل مقاله از میان مجموعه مقالات رسیده به همایش بود؛ از این رو لازم می دانم از همکاری صمیمانه حجت الاسلام و المسلمین دکتر پارسانیا ریاست محترم طبع بنیادهای نظری و نظام متقن علوم اسلامی - انسانی، آیت الله اعرافی (ریاست محترم حوزه های علمیه) بابت پذیرش دبیری علمی، ریاست محترم پژوهشگاه حجاب حجت الاسلام و المسلمین دکتر نجف لک زایی، شورای محترم علمی و سیاست گذاری همایش، کلیه همکاران پژوهشکده به ویژه کارشناسان و رئیس اداره پژوهش، ناظران و ارزیابان محترم، دوست دانشمند جناب حجت الاسلام و المسلمین دکتر مبینی قائم مقام محترم ریاست همایش، آقای سید جابر نیکو دبیر اجرایی آن و نشر پژوهشگاه بابت مساعی بسیار در طبع این اثر تشکر کنم و برای همه عزیزان توفیقات دو سرا را آرزو نمایم.

ابراهیم علیپور

رئیس پژوهشکده فلسفه و کلام اسلامی